

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»

«Затверджую»

Голова приймальної комісії
Національного університету

«Острозька академія»

І.Д.Пасічник

28 лютого 2019 р.

Програма
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 031 Релігієзнавство

Острог – 2019

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 031 «Релігієзнавство» / укладачі Стоколос Н.Г., Кралюк П.М.– Острог : НаУОА, 2019.

Програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри релігієзнавства і теології (Протокол № 7 від 12 лютого 2019 року).

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії Національного університету «Острозька академія» (Протокол № 3 від 28 лютого 2019 року).

Передмова

Метою вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 031 «Релігієзнавство» є перевірка знань вступників з основ релігієзнавства.

На іспит виносяться питання з таких релігієзнавчих дисциплін як: «Історія релігій», «Наука і релігія», «Філософія релігії», «Вселенське православ'я», «Релігійна символіка», «Сучасна релігійна ситуація: Україна та світ», «Географія релігій», «Сучасні релігійні рухи та езотеричні вчення», «Історія католицизму, протестантизму та православ'я в Україні».

Вимоги до знань та умінь, що мають продемонструвати вступники під час іспиту

Іспит має на меті перевірку і оцінку знань із релігієзнавчих дисциплін.

Відповідь особи, яка вступає в аспірантуру з релігієзнавства, повинна підтвердити достатньо повне знання теорії релігії, загальну проблематику розвитку релігієзнавчої науки в Україні та за її межами. Відповідаючи на питання, особа повинна повністю розкрити його зміст, показати своє вміння визначати, систематизувати та аналізувати відповідні явища та навести доцільні приклади.

Філософія релігії

1. Предмет, специфіка і структура філософії релігії.
2. Сутнісні характеристики релігії.
3. Проблематика метафізики релігії.
4. Філософські інтерпретації онтології релігії.
5. Католицька філософія.
6. Релігія як знання; релігійна істина.
7. Релігійна діяльність: сутність та форми вияву.
8. Протестантська філософія.
9. Православна філософія.
10. Поняття екуменізму.

Історія релігій

1. Сутність релігії. Теорії походження релігії.
2. Специфіка зороастризму як етнічної релігії.
3. Індуїзм: специфіка віровчення та релігійної практики.
4. Виникнення та поширення буддизму. Буддійське віровчення та обрядово-культува практика.
5. Іудаїзм, його становлення, основи віровчення.
6. Джерела християнства. Суспільно-історичні умови виникнення та поширення християнства.
7. Специфіка православ'я як різновиду християнства.

8. Католицизм: особливості віровчення та культу.
9. Іслам: походження, віровчення, культ.
10. Виникнення протестантизму. Характеристика раннього протестантизму.

Сучасні релігійні рухи та езотеричні вчення

1. Новітні релігійні течії і рухи: поняття, типологічні риси, причини виникнення.
2. Неохристиянські релігійні рухи.
3. Неоорієнталістські релігійні рухи.
4. Сайєнтологічні (наукологічні) релігійні рухи.
5. Езотеричні релігійні рухи.
6. Неоязичницькі релігійні рухи.
7. Синтетичні неорелігії.
8. Соціально-правовий аналіз діяльності новітніх релігійних рухів.
9. Специфіка місіонерства в неокультурах.
10. Сучасний неорелігійний рух в Україні: тенденції та прогнози.

Географія релігій

Географічні аспекти вивчення релігії.
 Статистика та географія релігій.
 Історико-географічні особливості розвитку релігій.
 Релігійна геоситуація в сучасному світі
 Географія релігій Європи.
 Релігійна ситуація Азії.
 Конфесійна карта Африки.
 Релігійна особливість географічного регіону Австралії та Океанії.
 Релігійна карта Америки.
 Конфесійна структура та географія релігій в Україні.

Історія православ'я

1. Християнізація Київської Русі: теорії походження церковної ієрархії
2. Просвітницька діяльність церкви (братські школи, Острозький колегіум) XVI ст.
3. Відновлення православної ієрархії та спроби «універсальної» унії у першій половині XVII ст.
4. УПЦ Київського патріархату 1992 – 2016 рр.: становлення та розвиток.
5. Партійно-державна політика комуністичного режиму щодо православної церкви у 1920-1930-х та 1950 – 1980-х рр.
6. Автономна та автокефальна церкви в роки гітлерівської окупації України 1941 – 1944 рр.
7. Становлення УАПЦ у 1921 р.: ідейні засади церкви та проблема канонічності.

8. Одержавлення та русифікація православної церкви на Правобережжі (кінець XVIII – початок XX ст.)
9. Підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату (церковне питання в Україні в другій половині XVII ст.)
10. Становище Української православної церкви за часів Великого Князівства Литовського.
11. Православна церква в умовах політики Другої Речі Посполитої.

Історія католицизму в Україні

1. Догматичні та культові особливості католицизму.
2. Перші дієцезії РКЦ на українських землях.
3. Рух за об'єднання церков. Флорентійська унія. Берестейська унія.
4. Римо-католицька церква під владою Російської імперії.
5. Римо-католицька церква під владою Австро-Угорської імперії.
6. Римо-католицька церква і неоунія на західноукраїнських землях (1918–1939 рр.).
7. Римо-католицька церква під час радянської влади в Україні.
8. Римо-католицька церква в незалежній Україні (1991–2016 рр.).
9. Стан і тенденції розвитку греко-католицької церкви в XVII – першій половині XX ст.
10. Історичний контекст і генеза Берестейської унії.
11. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрея Шептицького.
12. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Львівський собор 1946 р.
13. Українська греко-католицька церква в незалежній Україні (1991–2016 рр.).

Історія протестантизму в Україні

1. Український штундизм.
2. Віросповідання та культ баптизму: сучасний стан в Україні і світі.
3. Віросповідання та культ п'ятидесятництва: сучасний стан в Україні і світі.
4. Віросповідання та культ адвентизму: сучасний стан в Україні і світі.
5. Віросповідання та культ лютеранства: сучасний стан в Україні і світі.
6. Віросповідання та культ Реформованої церкви: сучасний стан в Україні і світі.
7. Основні доктрини магістерської Реформації.
8. Англійська церква: віровчення та культ.
9. Географія протестантизму в сучасному світі.
10. Протестантська карта сучасної України.

Вселенське православ'я

1. Національна специфіка культово-обрядової сфери православ'я.

2. Особливості інституційного розвитку східного християнства в епоху Вселенського православ'я: становлення церков монофізитського та несторіанського віровчень.
3. Іконоборство.
4. Історична практика утворення автокефальних церков.
5. Проблема Вселенського визнання новоутворених автокефальних церков.
6. Екуменічний аспект та проблема скликання Всеправославного собору.
7. Ключові проблеми сучасного православ'я.
8. Благодійна діяльність православних церков.
9. Соціальний аспект доброчинності християнських церков.
10. УАПЦ та УПЦ КП як помісні автокефальні (позадиптихальні) церкви.

Релігійна символіка

1. Релігійні символи та їх значення в християнстві.
2. Символіка Ісуса Христа.
3. Символіка ікони.
4. Символіка архітектурних форм.
5. Символіка східнохристиянського храму.
6. Іконостас як літургійне місце ікон.
7. Особливості внутрішнього устрою християнських храмів у православ'ї, католицизмі, протестантизмі: порівняльна характеристика.
8. Символіка християнських таїнств.
9. Релігійні символи та їх значення в християнстві.
10. Символіка Божої Матері.

Сучасна релігійна ситуація: Україна і світ

1. Перипетії відродження релігії в незалежній Україні.
2. Міжправославні колізії, їх вплив на суспільно-політичне життя країни.
3. Тенденції, прогнози розвитку релігійної мережі в Україні.
4. Характер релігійності населення України.
5. Римо-католицька та греко-католицька церкви в Україні: специфіка функціонування.
6. Інституювання протестантських конфесій в незалежній Україні.
7. Проблеми інституювання ісламу на теренах сучасної України.
8. Актуальні проблеми релігійної та релігієзнавчої освіти в Україні.
9. Світові релігійні процеси та їх вияв в Україні.
10. Новітні інформаційні технології та їх роль у поширенні релігій.

Критерії оцінювання знань вступників при здачі іспиту

На **«відмінно»** оцінюється відповідь, в якій вступник продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки, вміння аналізувати проблему, логічно та послідовно викладати свою думку, роблячи науково–коректні висновки.

На **«добре»** оцінюється відповідь, в якій вступник продемонстрував в цілому високий рівень теоретичної підготовки, вміння застосовувати отримані знання при вирішенні конкретного завдання або проблеми, логічно та послідовно викласти фактичний матеріал, робити порівняно аргументовані висновки.

На **«задовільно»** оцінюється відповідь, в якій вступник продемонстрував певну теоретичну підготовку, вміння проаналізувати поставлену проблему, та логічно і послідовно викласти фактичний матеріал, зробити відповідні висновки.

На **«незадовільно»** оцінюється відповідь, в якій вступник продемонстрував невисоку теоретичну підготовку, лише деякою мірою зміг проаналізувати поставлену проблему та логічно і послідовно викласти фактичний матеріал, зробив фрагментарні висновки.

Список рекомендованої літератури

Географія релігії

1. Віллем Жан-Поль. Європа та релігія. Ставки ХХІ-го століття / Пер. з фр. – К. : Дух та літера, 2006. – 331 с.
2. Ковальчук А.С. Географія релігій в Україні. – Львів : Видавн. ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 308 с.
3. Любіцева О.О., Мезенцев К.В., Павлов С.В. Історичні аспекти розвитку географічних досліджень релігійної сфери // Історія української географії і картографії: Матеріали наукової конференції, присвяченої 95-річчю від дня народження професора Володимира Кубійовича (Тернопіль, 25-26 грудня 1995 р.). – Тернопіль, 1995. – С. 228–230.
4. Любіцева О.О. Проблеми становлення географії релігії // Тези доповідей VII з'їзду УГТ. – Київ, 1995. – С. 441 – 442.
5. Мезенцев К.В., Павлов С.В. Географія релігії – нова галузь суспільно-географічних знань // Економічна та соціальна географія : Між від. наук. Зб. – К. : Заповіт, 1995 – Вип.. 47. – С. 100–105.
6. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – К. : АртЕк, 1998. – 504 с.
7. Пучков П.И., Казьмина О.Е. Религии современного мира. – Москва, 1997.
8. Религиозные традиции мира. В 2-х т. – М. : Крон-Пресс, 1996. – Т. 1. – 576с.
9. Религиозные традиции мира. В 2-х т. – М. : Крон-Пресс, 1996. Т. 2. – 640с.
10. Шевчук Л.Т. Сакральна географія: Навч. посібник – Львів : Видавн. ЛНУ ім. Франка, 1999. – 160 с.
11. Шеменин Я.Г. История мировых религий. – М.: РИПОЛ, 2005. – 432 с.
12. Яроцький П. Л. Релігієзнавство: Нав. посібник. – К. : Кондор, 2004. – 308 с.

Сучасні релігійні рухи та езотеричні вчення

1. Бабій М., Карадагіна О., Колодний А., Косуха П., Филипович Л. Новітні релігійні течії і рухи в сучасній Україні // Українське релігієзнавство. – 1996. – № 1.
2. Дудар Н. П. Филипович Л. О. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади). – К.: Наукова думка. – 2000. – 132 с.
3. Ковалюк В. Нові релігійні рухи // Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / за ред. Г. Зімоня; [з пол. перекл. Г. Теодорович]. – Львів: Свічадо, 2007. – С. 329–346.
4. Соловійов В. Види класифікації нових релігійних рухів // Українське релігієзнавство. – 2000. – № 14. – С. 78–89.
5. Степовик Д. Релігії, культури і секти світу. – Івано-Франківськ, 2002. – 235 с.

Історія релігій

1. Академічне релігієзнавство. – К., 2000.
2. Бодуел Т. Історія церкви. – Львів, 2000.
3. Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1988.
4. Введение в буддизм. – СПб., 1999.
5. Каниткар В.П., Оуэн Коул У. Индуизм. – М., 1999.
6. Крывелев И.А. История религий. – М., 1985. – Т.1–2.
7. Мень А. История религии. – М., 2001.
8. Пилкингтон С.М. Иудаизм. – М., 2002.
9. Эррикер К. Буддизм. – М., 1999.
10. Янг Д. Христианство. – М., 2000.

Історія православ'я

1. Бондарюк Б. М. Історія Української православної Церкви (курс лекцій). – Чернівці, 1998. – 380 с.
2. Єленський В. Є. Православ'я наприкінці ХХ століття // Людина і світ. – 1995. – № 7. – С.27 – 34.
3. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально – і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. – 419 с.
4. Карташов А. В. Вселенские Соборы. – М: Из-во МГУ, 1994. – 176 с.
5. Мейендорф И., прот. Православие в современном мире. – М.: Путь, 1997. – 248 с.
6. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. Частина 1. – Полтава, 1997. – 354 с.
7. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. Частина 2. – Полтава,
8. Саган О. Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. – К.: Світ Знань, 2004. – 912 с.
9. Саган О. Н. Національні прояви православ'я: український аспект. – К.: Світ Знань, 2001. – 255 с.
10. Шмеман Александр, протопр. Исторический путь православия. – М., 1993. – 389 с.

Історія католицизму в Україні

1. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава, (1939-1950). – Львів : УКУ, 2005. – 265с.
2. Бубенчиков М., Кралюк П. Греко-католицька церква в етнічному розвитку українського та білоруського народів. – Львів: Сполом, 2004. – 172 с.
3. Вегеш М., Остапець Ю., Хоменко О. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрея Шептицького. — Ужгород, 1998. — 149с.
4. Головащенко С. Історія християнства. — К. : Либідь, 1999. — 352с.
5. Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. — Л., 2000. — 426с.

6. Історія релігії в Україні: У 10 т. — К., 2001. — Т. 4 : Католицизм. — 598с.
7. Кияк С. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи. — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. — 632с.
8. Ленцик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріярх Йосиф Сліпий. — Львів : Свічадо, 2004. — 608с.
9. Лужницький Г. *Українська церква між Сходом і Заходом*. — Львів : Свічадо, 2008. — 640 с.
10. Недавня О. Греко-католицизм в контексті духовного самовизначення українців між християнським Сходом і Заходом. — К. : Гнозис, 2000. — 216 с.
11. Недавня О. Стан сучасного українського греко-католицизму // Україна релігійна. Колективна монографія: В 2-х кн. — К., 2008. — Кн. друга: Стан релігійного життя України. — С.259–281.
12. Недавня О. Трансформація католицьких конфесій в роки незалежності України // Українське релігієзнавство. — 2005. — № 3.
13. Недавня О. Український греко-католицизм: прогнози розвитку // Україна релігійна. Колективна монографія: В 2-х кн. — К., 2008. — Кн. друга: Прогнози релігійного життя України. — С. 182–198.

Історія протестантизму в Україні

1. Історія релігії в Україні: У 10 т.- Т.5: Протестантизм в Україні. Ранній протестантизм. Пізній протестантизм. Баптизм. - К., 2002. - 428 с.
2. Історія релігії в Україні: У 10 т.- Т.6: Пізній протестантизм в Україні. - К.; Дрогобич, 2007. - 632 с.
3. Любащенко В. Історія протестантизму в Україні. - Львів, 1995. - 350 с.
4. Санніков С.В. Огляд історії християнства. — К., 2007. — 720 с.
5. ФОРУМ 20. Двадцять лет религиозной свободы и активной миссии в постсоветском обществе. Итоги, проблемы, перспективы евангельских церквей. Материалы к дискуссиям / Редактор-составитель М.Черенков. — К.: Дух і Літера, 2011. — 567 с.

Філософія релігії

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За науковою редакцією проф. А. Колодного. — К.: Світ Знань, 2000. — 862 с.
2. Адамс Р. М. Добродетель веры : Очерки по философскому богословию. — М.: ББИ, 2013. — 376 с.
3. Армстронг К. История Бога: 4000 лет исканий в иудаизме, христианстве и исламе. — М.: Альпина нон-фикшн, 2008. — 501 с.
4. Геффдинг Г. Философия религии. — Спб., б.г.
5. Кимелев Ю.А. Философия религии: Систематический очерк. - М.: Издательский Дом "Nota Bene", 1998. - 424 с.
6. Мюррей М., Рей М. Введение в философию религии \ Пер. с англ. (Серия «Богословие и наука»). — М.: ББИ, 2011. — С. 1-92.
7. Томпсон М. Философия религии : Пер. с англ. — М.: ФАИР-ПРЕС, 2001. — С. 17 – 99.

8. Эванс Стивен Ч., Мэнис Захари Р. Философия религии: размышления о вере. – М.: Издательство ПСТГУ, 2011. – 230 с.